

JUNAK IZ PRIČE

MARIO KOVAČ

Tomislav Bakarić

Hasanaga

HNK Zagreb, 8. listopada 1999.

Režija: Marin Carić

Ponuda Marina Carića, moga profesora s ADU-a, da mu budem asistent u njegovoj režiji teksta Tomislava Bakarića *Hasanaga* za HNK, bila je toliko primamljiva da je nisam mogao odbiti. Prvo, ionako sam na drugoj ili trećoj godini studija morao "odraditi" asistenturu, a kako sam s prof. Carićem u dobrim odnosima, bilo mi je zadovoljstvo asistirati upravo njemu. Drugo, činjenica da predstavu postavljamo u nacionalnoj kući bila je za mene velika čast bez obzira na moje osobno mišljenje o kvaliteti predstava postavljenih u njoj u zadnjih nekoliko sezona. Treće, i možda najvažnije, *Hasanaga* me se toliko dojmio u prvom čitanju da sam odmah u glavi počeo zamišljati moguće koncepte i inscenacije za njegovo postavljanje. Doduše, otprije sam imao veoma dobro mišljenje o Bakarićevu opusu, osobito njegovu tekstu *Amerika, Amerika* s kojim sam se već jednom pohrvao s jednom amaterskom kazališnom skupinom.

Već na prvoj čitačkoj probi vidio sam da sam tekst doživio potpuno drukčije od Carića te da su nas u njemu zainteresirale potpuno različite stvari. Tamo gdje sam ja iščitao jaku političku priču o istodobnom sukobu različitih svjetonazora i religija (toliko aktualnu na našem području u proteklom desetljeću) i o vremenu kad se sukobi s bojnog polja sele za pregovaračke stolove, on je vidio jaku ljubavnu priču koja se događa u pogrešnom vremenu, priču o ljubavi toliko jakoj da se od nje umire. Doduše, politička komponenta komada nije se mogla izbjeći pa se od nje nije ni bježalo, već se samo ublažila na taj način da su se neke teško izgovorive istine zamatale u političku prizmu i da su se političke prilike zlorabile tako da su likovi (pogotovo *Hasanaga*) preko njih ispućavali vlastite dvojbe i frustracije.

Već u samoj podjeli mnoge su se stvari razjasnile jer *Hasanaga* Dragana Despota i nije mogao biti nešto drugo doli epski lik, junak iz priča čiji bijes, ali i tuga, odjekuju nečim nadčovječanskim dok je uz njega *Hasanaginica* Mirte Zečević morala biti krhka i pomalo eterična. I ostali su likovi tako postali arhetipovi, poput zabrinute i premudre majke Ive Marjanović, mudrog i opreznog Imotskog kadije Zijaha Gračića ili mladog i iskompleksiranog Bega Pintorovića Mladena Vulića. S obzirom na tako kristalno jasno tipiziranje i na prekaljenu profesionalnost svih glumaca, taj dio posla (odnosno rad redatelja s glumcima) tekao je sasvim lagano i predvidljivo, bez većih zastoja i teškoća. No da se razbije potencijalna sporost i bajkovitost takve (naizgled "ziheraške") podjele i takvog (naizgled pre-romantičnog) čitanja teksta, redatelj je znatno prije početka rada na pozornici zamislio svojevrsne glazbene interludije koji bi precizno segmentirali pojedine dijelove drame unijevši na taj način potrebnu dinamiku. Tu su važnu ulogu odigrali *Zli bubnjari*, grupica perkusionista koji već nekoliko godina, na veselje slučajnih prolaznika, predstavljaju svoje glazbeno umijeće na Zagrebačkim ulicama. I ako je netko i bio skeptičan glede njihovih glazbenih sposobnosti, s obzirom na činjenicu da nitko od njih nije profesionalni glazbenik, rad sa skladateljem Igorom Savinom razbio je svako takvo defetističko razmišljanje. Doduše, u radu se pokazao niz drugih, neočekivanih, teškoća poput potrebe za pronalaženjem prostorije za vježbanje jer je bubnjanje po sobama i hodnicima nacionalne kuće bilo pogubno za živce mnogih ondašnjih zaposlenika, pogotovo opernog dijela koji nije imao razumijevanje za tu vrst glazbenog izražavanja. Na

svu sreću, klub "Močvara", gdje su *Zli bubnjari* domaći bend, postao je alternativna varijanta spojivši na taj način dva suprotna pola hrvatske kulture, ušminkani *mainstream* i sirovi *underground* što je u suvremenijoj povijesti hrvatskog kazališta apsolutno presedan, a u vječno spominjanoj *Miteleuropi* uobičajena pojava (vidljivo i na primjeru susjedne Slovenije). Njihova glazba i pojavljivanje u predstavi postali su tako šlag na vješto umiješanoj torti i jedini segment predstave koji je pridobio simpatije svih i dobio pozitivne kritike sa svih strana.

No, podjela je bila samo dio posla. Ispostavilo se da nas pravi problemi tek čekaju. Za početak je trebalo riješiti problem prostora. Odnosno, kako što funkcionalnije naznačiti tri različita mjesta događanja (bojno polje, kuća Pintorovića i Hasanagina kula) a da se istodobno zadovolje potrebe za podudarnošću s epskom širinom glume i glatkom, što neprimjetnijom promjenom prostora. Staviti između prizora scenske radnike koji bi obavili taj posao uvijek je ružno vidjeti iako je najčešće tehnički najjednostavnije (i ti ljudi trebaju zaraditi svoj novac, zar ne?) no ispostavilo se da nam je rješenje doslovce ležalo pod nogama. Naime, *rund-bina*, jedno od nikad dovoljno iskorištenih scenskih pomagala, pružala je mogućnosti koje je Zlatko Kauzlarić Atač iskoristio za veoma jednostavnu i funkcionalnu scenografiju koja je samo potenciranim naznakama golemih izobličениh vrata i stubišta odvojila prostor Hasanagine kuće od ostalih koji su također bili samo naznačeni detaljima (kamen-stijena na bojnopolju, hrpa jastučića kod Pintorovića...). *Rund-bina* je, osim efektnog mijenjanja scenskog prostora, omogućila i ulazak pojedinim likovima, što se pokazalo osobito funkcionalnim pri ulasku Zlih bubnjara, jer nije bilo baš jednostavno neprimjetno dovesti na pozornicu devet krupnih momaka. Tako je longitudinalno postavljena kosina iz prvog prizora okrenuta za 90 stupnjeva (uz dodatak gore spomenutih vrata-kapije i stubišta) postajala ulaz u dvorište Hasanagine kule), a okrenuta za 180 stupnjeva omalena Hasanaginičina soba s malim vratašcima u pozadini kroz koja se mogla nenametljivo pojavljivati, ali i prislušivati tajne razgovore Sluškinja (Iva Derniković). Doduše, zbog toga je mlada glumica morala cijeli prizor odčučati u skućenom prostoru ispod kosine i u potpunom mraku tek opipom pripremati rekvizite (pladanj, šalice za

kafu...). No, da *rund-bina* ne može pružiti rješenje za sve probleme, ispostavilo se kad smo trebali riješiti problem dolaska Fra Lovre (Ivan Brkić) iz zatvora na scenu. Kako smo sve ulaze na pozornicu već bili iskoristili, trebalo je napraviti još jedan. Prvotna je zamisao bila da se na kosini naprave još jedna, podna vrata kroz koja bi se Fra Lovro popeo, ali kad se procijenilo kako je ta vrsta dolaska fizički veoma zahtjevna i opasna, odustalo se od toga pa se u konačnoj verziji glumac jednostavno dokotrlja ispod stubišta. Šteta, jer bi njegov dolazak odozdo, iz tamnog, nedefiniranog prostora, bio preciznija metafora naglog preokreta situacije u kojoj se taj lik nalazio. Takav način postavljanja mizanscena okljaštio je donekle izvedbe predstave na pozornicama koje nemaju *rund-binu*, no to je bila žrtva koja se jednostavno morala napraviti premda su svi oni koji su gledali predstavu (ili će je tek gledati) izvan zagrebačkog HNK bili uskraćeni za cjelovitu sliku i ugođaj. Kostimi Mirjane Zagorac svojom su se samurajskom jednostavnošću i pomalo *Star Wars* "stihom" potpuno uklopili u predstavu davši režiji mitsku dimenziju koja je umrtvila ritam scenskog događanja, ali je pojačala monumentalnost i već spomenutu arhetipsku veličinu likova.

Još jedan bitan redateljski zahvat koji je, unatoč Bakarićevim didaskalijama, znatno dramaturški izmijenio središnji dio teksta donijevši mu kvalitetni pomak (osim izrazito logičnih *štrihova*) bilo je vremensko pomicanje kraja prvog dijela predstave. Carić je u prvi dio predstave provukao i djelić iz drugog dijela drame koji je bio dovoljan da (djelomice primjenom metode filmskog *foršpana*) ne ostavi gledatelja u potpunoj nedoumici za vrijeme stanke, već da mu pruži uvid u buduću tijek događanja (jer svi ionako znamo kako Hasanaginica završava...) i na taj način da i svoj redateljski komentar o neizbježnosti onoga što slijedi, odnosno nemoći da se zaustavi ono što je sudbinom određeno.

Proživši se kroz Scile i Haridbe rada na predstavi osvanuo je i dan premijere kad smo se uvjerali da smo svi zajedno obavili dobar posao i da imamo što ponuditi probrljivoj zagrebačkoj publici. A ja sam bio zadovoljan da je moje vatreno krštenje u jednoj velikoj produkciji, usprkos strepnjama, prošlo prilično bezbolno i nadasve korisno. Otprilike kao prvo cijepljenje.